

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ كَانَ فِي حَرْبٍ أَوْ فِي نَجْدٍ
أَوْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمَاتَ
أَوْ قُتِلَ مِنْهُمْ أَوْ تَرَكَ
أَوْ تَرَكَ وَرَثَةً فَلْيَسِّرْ
وَلْيَسِّرْ لَهُمْ

سیستم مالیات بر ارزش افزوده

استاد گرامی : جناب دکتر محمد احمدی بافنده

نام درس : نظریه سیستمی

ارائه دهنده : مجتبی خاکباز

اردیبهشت ۹۴

مقدمه

مالیات‌ها بهترین ابزار برای تأمین درآمدهای عمومی، بازتوزیع ثروت و درآمد، ایجاد انضباط مالی و مدیریت اقتصادی است، تأمین هزینه‌های عمومی کشور همچون تأمین امنیت، بهداشت و درمان، آموزش و ... نیازمند منابع مناسب و مستمر برای دولت‌ها می‌باشد و مهمترین منبع درآمدی دولت‌ها برای تأمین این هزینه‌ها در جهان امروز مالیات است که برخلاف روش تأمین هزینه از طریق فروش نفت که منجر به افزایش تقاضا و تورم می‌شود روش سالمتری بوده و بر ترکیب تقاضا اثرگذار است. تغییر و تحول در اقتصاد کشور و در نتیجه تغییر در نحوه تولید و توزیع ثروت و درآمد، مستلزم بازنگری و تجدید در انواع و نحوه وصول آنهاست. مالیات‌ها علاوه بر اینکه می‌توانند باعث تعدیل شکاف درآمد و ثروت شده و سبب توازن و تعدیل نسبی درآمد و دارایی شوند، منجر به هدایت منابع به سمت فعالیت‌های مولد نیز می‌شوند کمااینکه انضباط مالی و پرهیز از ریخت و پاش را به دنبال دارند.

مقدمه

بررسی‌ها نشان می‌دهد که نظام مالیاتی کشور، به‌رغم همه تلاش‌ها در تأمین اهداف یاد شده دچار کاستی است و مجموع مالیات دریافتی کشور حتی کفاف نیمی از هزینه‌های جاری دولت را نمی‌دهد، بنابراین بودجه کشور به منبع دیگری چون نفت متکی شده است.

مالیات‌ها به‌طور کلی بر 3 پایه مصرف، درآمد و ثروت وضع و به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم اخذ می‌شود. مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات غیرمستقیم است که بر مصرف کالاها و خدمات وضع می‌گردد.

مقدمه

استقرار این نظام مالیاتی در ایران به عنوان بخش مهمی از تحولات نظام مالیاتی کشور محسوب شده و با هدف بهینه‌سازی نظام اخذ مالیات بر مصرف، حذف اثرات سوء مالیات‌های چندگانه و شفاف‌سازی معاملات اقتصادی جایگزین قانون تجمیع عوارض گردیده است.

با گسترش روز افزون حجم مبادلات تجاری و بسط فعالیت‌های اقتصادی در راستای تأمین مالی گسترده و قابل اعتماد برای دولت‌ها لزوم کاربرد این نوع مالیات احساس گردید.

اجرای این قانون در بیش از 140 کشور جهان نشان‌دهنده مقبولیت و کارایی این نظام در فراهم آوردن یک منبع درآمد قابل اتکاء و مطمئن برای دولت‌هاست.

تعریف مالیات

مالیات در واقع انتقال بخشی از درآمدهای جامعه به دولت و یا بخشی از سود فعالیت اقتصادی است که نصیب دولت می‌گردد. به عبارت دیگر تعهد مالی و قانونی شخص حقیقی نسبت به دولت است و حق اجتماعی است بر گردن کسانی که در سایه مواهب جامعه به زندگی و کار مشغولند و قسمتی از درآمد یا ثروت خود را برای تأمین هزینه‌های عمومی جامعه و حفظ منافع کشور به دولت می‌پردازند.

اصول یک سیستم مالیاتی کارآمد

بطور کلی نظام مالیاتی بهینه باید هر گونه تحولات توسعه‌ای را در خود جای دهد و اصل عدالت، کارایی و اثربخشی را در خود داشته و از ابهام و ضعف مبرا باشد. بدین ترتیب، مشخص می‌شود برخورداری از یک نظام مالیاتی کارآمد زمینه‌ساز تحقق اهداف چندگانه است. آدام اسمیت اقتصاددان معروف چهار اصل عمده را به عنوان اصول یک نظام مالیاتی مطلوب بیان می‌کند:

1) اصل عدالت و برابری: براساس این اصل بار مالیات باید به صورت عادلانه بین مردم تقسیم شود و به توانایی پرداخت مالیات‌دهنده بستگی داشته باشد. وی مالیات تناسبی را به عنوان مالیاتی عادلانه تلقی می‌کند.

2) اصل معین و مشخص بودن: براساس این اصل، مبلغ مأخذ مالیات، زمان پرداخت و طریقه پرداخت باید دقیقاً مشخص و معین باشد.

3) اصل سهولت یا سهل‌الوصول بودن: براساس این اصل، کسب رضایت نسبی افراد و تسهیلات مختلف برای پرداخت مالیات مدنظر است و تنظیم شرایط جهت پرداخت و طریقه پرداخت باید با توجه به حداقل فشار ممکن باشد.

4) صرفه‌جویی: براساس این اصل، در جمع‌آوری مالیات باید حداکثر صرفه‌جویی به عمل آید و هزینه جمع‌آوری آن به حداقل ممکن برسد.

مشکلات نظام مالیاتی کنونی

بررسی شواهد آماری موجود در نظام مالیاتی نشانگر وجود مشکلاتی در این نظام است که اهم این مشکلات عبارتند از:

سهم اندک درآمدهای مالیاتی در تولید ناخالص داخلی

سهم اندک درآمدهای مالیاتی در تامین هزینه دولت

سهم اندک پایه مالیات بر ثروت با وجود نقل و انتقالات گسترده دارایی در طول سال

بالا بودن نسبت هزینه های جمع آوری به درآمدهای وصولی

سهم اندک شرکت های غیر دولتی در درآمدهای مالیاتی دولت در مقایسه با شرکت های دولتی

مشکلات نظام مالیاتی کنونی

علاوه بر این نظام مالیاتی در ایران با چالش‌هایی از جمله هزینه‌های بالای عملیاتی وصول مالیات‌ها، نارضایتی مؤدیان مالیاتی از پرداخت مالیات ناشی از پایین بودن فرهنگ مطلوب مالیاتی در بین آحاد جامعه، فرآیندهای غیراستاندارد و عدم استفاده از فناوری‌های روز، نارسایی‌های اجرایی در مرحله وصول مالیات، عدم کارایی نظام تنبیه و تشویق، عدم ایفای نقش باز توزیع عادلانه درآمدهای حاصل از وصول مالیات‌ها در سطح جامعه، گستردگی معافیت‌ها، وجود فرارهای متعدد مالیاتی مخصوصاً در دهک‌های بالای درآمدی جامعه و لاجرم وجود تبعیض‌های مالیاتی در میان مؤدیان، وجود برخی قوانین و مقررات دست‌وپاگیر و ناهمسو با قوانین مالیاتی و ... روبروست.

ضرورت اصلاح نظام مالیاتی

در مقدمه توجیهی لایحه مالیات بر ارزش افزوده که در هیأت دولت به تصویب رسیده ، دلایل توجیهی به اجرا درآوردن این قانون به صورت زیر بیان شده است:

الف) افزایش سهم درآمدهای مالیاتی در ترکیب درآمدهای دولت با اتکا به منابع جدید و بر پایه مصرف

ب) کاهش فشار مالیاتی بر بخش تولید و سرمایه گذاری مولد اقتصادی از طریق تعدیل نرخهای مالیات بر درآمد

ج) افزایش کارایی نظام مالیاتی از طریق کاهش هزینه و زمان وصول درآمدهای مالیاتی

د) تمرکز امور مربوط به اخذ مالیات و حذف عوارض و درآمدهای شبه مالیاتی

ه) افزایش مشارکت عمومی در کسب درآمدهای مالیاتی و گسترش زمینه خوداظهاری

مالیات بر ارزش افزوده

مالیات بر ارزش افزوده (Value added tax) نوعی مالیات چند مرحله‌ای است که در مراحل مختلف زنجیره تولید - توزیع براساس درصدی از ارزش افزوده کالاهای تولید شده و یا خدمات ارائه شده اخذ می‌گردد ولی مالیات پرداختی در هر مرحله از زنجیره واردات - تولید - توزیع به عنصر مرحله بعدی زنجیره انتقال می‌یابد تا در نهایت توسط مصرف‌کننده نهایی پرداخت گردد.

این مالیات در واقع نوعی مالیات غیرمستقیم بر مصرف است که به صورت غیرانباشته به کلیه مراحل تولید و توزیع خصوصی کالا و خدمات تعلق می‌گیرد

مالیات بر ارزش افزوده نسبت به سایر مالیات‌های مرسوم یک مالیات جدید است، گسترش این سیستم یکی از بهترین توسعه‌های مالیاتی به شمار می‌رود که برای رفع یا کاهش اختلال و نارسایی‌های مالیات سنتی و همچنین افزایش درآمد دولت شکل می‌گیرد

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در جهان :

مالیات بر ارزش افزوده نخستین بار در سال 1918 میلادی در کشور آلمان و از سوی فون زیمنس (von siemens) ارائه گردید و تا چند دهه پس از آن مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

این نوع مالیات با ارائه روش اعتباری آدامز آمریکایی (Adams - 1921) توسعه یافت و در سال 1954 ابتدا کشور فرانسه و به دنبال آن به تدریج کشورهای آلمان و دانمارک این نوع مالیات را در نظام مالیاتی کشور خود معرفی و اجرا نمودند . شورای اتحادیه اقتصادی اروپا نیز در نهایت برای هماهنگ سازی سیستم های مالیاتی و حمایت از تجارت، تمام اعضا را ملزم کرد تا از اول ژانویه 1970 میلادی این سیستم را در تمام کشورهای عضو اتحادیه اروپا اعمال کنند.

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در جهان :

در این دوره مالیات بر ارزش افزوده عمده‌ترین منبع درآمدی در فرانسه، آلمان، بلژیک، هلند، دانمارک، نروژ و سوئد بود. اگرچه این نوع مالیات در یک دهه رشد چندانی نداشت اما در نیمه دوم دهه 1980 و 1990 به اوج رسید تا جایی که در دو دهه پایانی قرن بیستم سریع‌ترین رشد را در کشورهای جهان داشت و براساس آخرین آمار مالیات بر ارزش افزوده هم اکنون در یکصد و چهل کشور دنیا اجرا می‌شود.

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در ایران :

لایحه مالیات بر ارزش افزوده به مجلس رفت و در شور اول تصویب و در شور دوم هم ماده 6 آن تصویب شد اما به دلیل سیاست تثبیت قیمت‌ها به دولت مسترد گردید :

1370: بررسی گسترده کارشناسان داخلی و بین‌المللی، اجرای نظام مالیات بر ارزش افزوده را به عنوان یکی از راهکارهای اصلی افزایش کارایی نظام مالیاتی به دولت پیشنهاد کرد

1376: انجام مطالعات علمی بر روی استقرار نظام مالیات بر ارزش افزوده توسط معاونت درآمدهای مالیاتی وزارت اقتصاد، مجدداً آغاز شد

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در ایران :

1379: تاسیس دفتر مستقل طرح مالیات بر ارزش افزوده در سازمان امور مالیاتی کشور

1380: ارائه پیش‌نویس جدید لایحه مالیات بر ارزش افزوده توسط وزارت اقتصاد به

دولت

مهر 1381: تقدیم لایحه مالیات بر ارزش افزوده پس از تصویب در هیأت وزیران به

مجلس

1381-1382: به منظور رفع بخشی از مشکلات حاکم بر اخذ مالیات‌ها و عوارض از

کالاها و خدمات و همچنین فراهم آوردن مقدمات اجرای نظام مالیات بر ارزش افزوده،

قانون موسوم به «تجمیع عوارض» تصویب و به اجرا گذاشته شد

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در ایران :

آذر 1383: تصویب استقرار نظام مالیات بر ارزش افزوده به عنوان بخشی از سیاست‌های کلان نظام در بخش مالی توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام

فروردین 1384: تصویب کلیات لایحه مالیات بر ارزش افزوده در صحن علنی مجلس

سال 1384: بررسی‌های کمیسیون‌های اصلی و فرعی مرتبط با لایحه مالیات بر ارزش افزوده بر روی جزئیات لایحه مالیات بر ارزش افزوده در شور دوم در مجلس

تیر 1385: گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس در تایید و اظهار نظر در رابطه با لایحه مالیات بر ارزش افزوده منتشر شد

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در ایران :

تیر 1385: مجلس شورای اسلامی براساس اصل 85 قانون اساسی، تصویب اجرای آزمایشی مالیات بر ارزش افزوده را به کمیسیون امور اقتصادی تفویض کرد

شهریور 1385 تا مهر 1386: مواد لایحه مالیات بر ارزش افزوده به تصویب کمیسیون اقتصادی مجلس رسید

بهمن 1386: مدت اجرای آزمایشی لایحه مالیات بر ارزش افزوده براساس اصل 85 قانون اساسی در صحن علنی مجلس شورای اسلامی، 5 سال تعیین شد.

تاریخچه مالیات بر ارزش افزوده

در ایران :

اسفند 1386 تا اردیبهشت 1387: رفع ایرادات شورای نگهبان به لایحه مالیات بر ارزش افزوده در 2 نوبت

خرداد 1387: لایحه مالیات بر ارزش افزوده به تایید نهایی شورای نگهبان رسید و به عنوان قانون به دولت ابلاغ شد

اول تیر 1387: قانون مالیات بر ارزش افزوده توسط رئیس جمهور جهت اجرا ابلاغ شد

اول مهر 1387: آغاز رسمی اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده

کالاهای معاف از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده

در این قانون، معافیت‌های مربوط به بخش کشاورزی شامل دام و طیور زنده، آبزیان، زنبور عسل و نوغان، انواع دارو، لوازم مصرفی درمانی و خدمات درمانی (حیوانی و گیاهی)، خوراک دام و طیور و انواع کود، سم، بذر و نهال است. معافیت‌های مرتبط با عموم نیز در برگیرنده انواع محصولات کشاورزی فرآوری نشده، مواد خوراکی مانند آرد خبازی، نان، گوشت، قند، شکر، برنج، حبوبات و سویا، شیر، پنیر، روغن نباتی و شیرخشک مخصوص تغذیه کودکان، کتاب، مطبوعات و دفاتر تحریر، همچنین انواع کاغذ چاپ، تحریر و مطبوعات، انواع دارو، لوازم مصرفی درمانی، خدمات درمانی و خدمات توان بخشی و حمایتی است.

کالاهای معاف از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده

خدمات حمل و نقل عمومی مسافری درون و برون شهری جاده‌ای، ریلی، هوایی و دریایی،
فرش دستباف، اموال غیرمنقول (زمین، ساختمان و...)، انواع خدمات پژوهشی و آموزشی،
خدمات مشمول مالیات بر درآمد حقوق، موضوع مالیات‌های مستقیم، خدمات بانکی و اعتباری
بانک‌ها، مؤسسات و تعاونی‌های اعتباری و صندوق‌های قرض الحسنه مجاز و صندوق تعاون
نیز از پرداخت مالیات معاف است.

سایر معافیت‌ها هم شامل کالاهای همراه مسافران خارج از کشور، برای استفاده شخصی تا
میزان مقرر، رادار و تجهیزات کمک ناوبری هوانوردی ویژه فرودگاه‌ها است.

ویژگیهای نظام مالیات بر ارزش افزوده:

- 1- در لایحه مالیات بر ارزش افزوده عرضه تمام کالاها و خدمات و همچنین واردات آنها مشمول مقررات این قانون است.
- 2- صادرات کالا و خدمات به خارج از کشور یا مناطق آزاد تجاری صنعتی مشمول مالیات موضوع این قانون نبوده و مالیات پرداختی با ارائه اسناد مسترد می‌شود (نرخ صفر در مورد صادرات)
- 3- در آغاز طرح نرخ عمومی شامل $1/5$ درصد مالیات و $1/5$ درصد عوارض شهرداریها می‌باشد که جمعاً 3% بوده و هر سال 1% به آن اضافه می‌گردد.

ویژگیهای نظام مالیات بر ارزش افزوده:

- 4- هر دوره مالیاتی 3 ماه بوده و نرخ مالیات بر اساس صورت حساب اخذ می شود.
- 5- ماخذ اخذ مالیات از کالاهای وارداتی، ارزش گمرکی به علاوه حقوق ورودی می باشد.
- 6- سوخت و دخانیات دارای نرخهای مالیاتی بالاتری هستند (انواع سیگار و محصولات دخانی 12% - انواع بنزین و سوخت هواپیما 20%)

هدف و اهمیت مالیات بر ارزش افزوده

امروزه نظام مالیاتی در تأمین سه هدف عمده اجتماعی، اقتصادی و بودجه‌ای نقش عمده‌ای دارد، در بعد اجتماعی مهمترین هدف از وضع مالیات کاهش فاصله طبقاتی و توزیع مجدد درآمدهاست، در حالی که هدف اقتصادی وضع مالیات، تثبیت نوسانات اقتصادی، تخصیص بهینه منابع بین بخش‌های مختلف و کمک به تسریع فرآیند توسعه بخشی یا منطقه‌ای می‌باشد، علاوه بر این، هدف بودجه‌ای وضع مالیات نیز تأمین مالی بودجه دولت است.

در تبیین اهداف مالیات بر ارزش افزوده می‌توان گفت، از آنجا که مالیات از منابع مهم درآمد دولت‌هاست ثبات و تداوم وصول مالیات موجب ثبات در برنامه ریزی دولت برای ارائه خدمات مورد نیاز کشور در زمینه‌های مختلف می‌شود، از سوی دیگر دوره‌های کوتاه مدت وصول آن تداوم تأمین نقدینگی خزانه دولت را تأمین می‌کند این مالیات نسبت به سایر مالیات‌ها منعطف‌تر بوده و به دلیل مقطوع بودن نرخ این مالیات زمان قطعیت کوتاهی داشته و تأخیر در وصول درآمدهای مالیاتی را به حداقل می‌رساند.

هدف و اهمیت مالیات بر ارزش افزوده

از اهداف دیگر این طرح می توان به افزایش سهم مالیات ها در بودجه، جلوگیری از اخذ مالیات مضاعف بر مصرف محصول، گسترش پایه ی مالیاتی با حذف معافیت های غیرضروری و اعمال مالیات های جدید، کاهش قابل ملاحظه نرخ های مالیاتی، تغییر جهت دریافت مالیات از مصرف کننده به جای تولیدکننده ،کاهش انگیزه فرار مالیاتی، شفاف سازی تدریجی مبادلات اقتصادی، اصلاح الگوی مصرف و کاهش میل به مصرف گرایی و افزایش توان پس انداز جامعه اشاره کرد.

روش اجرای مالیات بر ارزش افزوده برای مصرف کنندگان

در حال حاضر معمولترین روش اجرایی این مالیات استفاده از سیستم صورت حساب خرید و فروش است و اشخاصی که به فعالیت اقتصادی اشتغال دارند از یک طرف پرداخت کننده و از طرف دیگر وصول کننده این مالیات بوده و وصول کننده، مالیات پرداختی را از مالیات وصولی کسر و مابه التفاوت را به حساب مالیاتی پرداخت می کند

مصرف کنندگان کالاها و خدمات در صورتی که از فروشگاه های ثبت نام شده در نظام مالیات بر ارزش افزوده، اقدام به خرید کالاها نمایند، بایستی قیمت کالاهای خریداری شده به علاوه مالیات بر ارزش افزوده آنها را در قبال دریافت صورت حساب، بپردازند.

در غیر این صورت، در زمان خرید از سایر فروشگاه ها، مالیاتی به عنوان مالیات بر ارزش افزوده به صورت جداگانه اخذ نمی شود و تنها بهای کالا در قبال دریافت صورت حساب اخذ می شود.

مالیات بر ارزش افزوده چگونه محاسبه می شود؟

در تدوین قانون و در عمل ، به لحاظ ارائه نگرش مطلوب اجرائی ، چگونگی محاسبه و اجرای مالیات بر ارزش افزوده بر اساس استانداردهای حسابداری و با تکیه بر روش صورتحساب (روش تفریقی غیر مستقیم) ارائه می گردد .

در عمل هر مؤدی مالیات بر ارزش افزوده کافی است عملیات زیر را انجام دهد:

1- در هنگام خرید کالا ها و ماشین آلات و یا دریافت خدمات :

علاوه بر بهای مواد اولیه ، حاصلضرب نرخ مالیات بر ارزش افزوده در بهای کالای خریداری شده را به فروشنده بپردازد. (این وجه پرداختی اعتبار مالیاتی مؤدی و در واقع طلب او از سازمان امور مالیاتی محسوب می گردد).

مالیات بر ارزش افزوده چگونه محاسبه می شود؟

2- در هنگام فروش محصولات و یا ارائه خدمات :

علاوه بر بهای محصول ، حاصلضرب نرخ مالیات بر ارزش افزوده در بهای کالای فروش رفته را از خریدار کالا یا دریافت کننده خدمات اخذ می کند. (این مبلغ که اضافه بر قیمت کالا از خریدار دریافت می گردد بدهی فروشنده به سازمان امور مالیاتی محسوب می گردد)

مالیات بر ارزش افزوده چگونه محاسبه می شود؟

3- در پایان هر دوره مالیاتی مالیات بر ارزش افزوده: (دوره های سه ماهه یا فصلی) :

مابه التفاوت مبلغ مالیات بر ارزش افزوده پرداختی در زمان انجام خریدها با

مبلغ مالیات بر ارزش افزوده اخذ شده در زمان فروش محصولات را به سازمان امور

مالیاتی کشور می پردازد. به این ترتیب کل مالیات بر ارزش افزوده پرداختی در زمان

انجام خریدها به مؤدی بازگردانده می شود و حتی اگر مالیات بر ارزش افزوده پرداختی

بابت خریدهای مؤدی بیشتر از دریافتی بابت فروش باشد ، مؤدی می تواند درخواست

استرداد اضافه پرداختی مالیات بر ارزش افزوده را از سازمان امور مالیاتی بنماید .

برای تبیین موضوع به مثال زیر دقت کنید:

یک کارگاه کفاشی را در نظر بگیرید که اقدام به تولید کفش می کند. این کارگاه برای تولید یک جفت کفش احتیاج به مواد اولیه به شرح زیر دارد که هر کدام را به قیمت هایی که در فهرست زیر آمده است، خریداری می نماید:

۱- چرم رویه: ۳۵۰۰۰ ریال

۲- کفی کفش: ۲۵۰۰۰ ریال

۳- میخ کفاشی: ۱۰۰۰۰ ریال

۴- چسب کفاشی: ۸۰۰۰ ریال

۵- نخ کفاشی: ۵۰۰۰ ریال

بنابراین مجموع خرید این کارگاه کفاشی برای تولید یک جفت کفش ۸۳،۰۰۰ ریال می باشد.

بعد از انجام یک سری عملیات بر روی مواد اولیه خریداری شده، یک جفت کفش تولید می گردد.

تولید کننده کفش، یک جفت کفش را به قیمت ۱۲۰،۰۰۰ ریال می فروشد. با توجه به تعریف مالیات

بر ارزش افزوده، ارزش افزوده ایجاد شده توسط تولید کننده کفش عبارت خواهد بود

از: $\text{ارزش افزوده} = \text{خرید} - \text{فروش}$

$$۱۲۰،۰۰۰ - ۸۳،۰۰۰ = ۳۷،۰۰۰$$

مالیات ارزش افزوده پرداختی بابت خرید $83000 * \%9 = 7470$

مالیات ارزش افزوده دریافتی از مشتری از طرف سازمان امور مالیاتی $120000 * \%9 = 10800$

مابه التفاوت مالیات بر ارزش افزوده که باید پرداخت شود $10800 - 7470 = 3330$

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

1- چنین نیست که در هر خرید و فروش مجبور باشید بلافاصله مالیات بر ارزش افزوده آن را به سازمان امور مالیاتی پرداخت کنید بلکه این عمل هر سه ماه یک بار طی یک اظهارنامه مالیاتی برای خرید و فروشها به صورت یکجا انجام می شود و سازمان امور مالیاتی تنها در صورت لزوم فاکتورهای خرید و فروش را کنترل می کند .

2- ماخذ مالیات بر ارزش افزوده در بحث واردات عبارت است از قیمت سیف کالا با اضافه حقوق و عوارض گمرکی . بر این اساس مالیات بر ارزش افزوده پرداختی توسط وارد کننده به گمرک عبارت است از قیمت سیف کالا با اضافه حقوق و عوارض گمرکی ضربدر نرخ مالیات بر ارزش افزوده.

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

3- فرآیند تسلیم اظهارنامه و پرداخت بدهی مالیاتی یا طلب مالیاتی مؤدیان مالیاتی ، سه ماهه (فصلی) بوده و هر سه ماه یکبار با مراجعه به دفاتر خرید و فروش و دفاتر معین صورت می پذیرد.

4- در اجرای نظام مالیات بر ارزش افزوده مؤدیان مالیاتی با چندین فرم در ارتباط خواهند بود که مهمترین آنها عبارتند از : صورتحساب خرید ، صورتحساب فروش ، دفتر خرید ، دفتر فروش و اظهارنامه مالیاتی. (بدیهی است که در هنگام تنظیم هر یک از فرم های مذکور مشخصات خریدار و فروشنده و مشخصات کالا یا خدمات و سایر موارد مندرج در فرم ها، با دقت هر چه بیشتر تکمیل گردد.)

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

5- ثبت نام مؤدیان مالیاتی (به موجب ماده 18) مؤدیان مکلفند به ترتیبی که سازمان امور مالیاتی کشور تعیین و اعلام می‌نماید نسبت به ارائه اطلاعات درخواستی سازمان مذکور و تکمیل فرمهای مربوطه اقدام و ثبت نام نمایند.

6- صدور صورتحساب (بموجب ماده 19) مؤدیان مکلفند در قبال عرضه کالا یا خدمات موضوع این قانون، صورتحسابی با رعایت قانون نظام صنفی و حاوی مشخصات متعاملین و مورد معامله به ترتیبی که توسط سازمان امور مالیاتی کشور تعیین و اعلام می‌شود، صادر و مالیات متعلق را در ستون مخصوص درج و وصول نمایند. در مواردی که از ماشین‌های فروش استفاده می‌شود، نوار ماشین جایگزین صورتحساب خواهد شد.

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

7- تسلیم اظهارنامه مالیاتی (بموجب ماده 21) مؤدیان مالیاتی مکلفند، اظهارنامه هر دوره مالیاتی را طبق نمونه و دستورالعملی که توسط سازمان امور مالیاتی کشور تعیین و اعلام می‌شود، حداکثر ظرف پانزده روز از تاریخ انقضاء هر دوره، به ترتیب مقرر تسلیم و مالیات متعلق به دوره را پس از کسر مالیات‌هایی که طبق مقررات این قانون پرداخت کرده‌اند و قابل کسر می‌باشد، در مهلت مقرر مذکور به حسابی که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی (خزانه‌داری کل کشور) تعیین و توسط سازمان امور مالیاتی کشور اعلام می‌گردد، واریز نمایند.

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

8- ارائه دفاتر و اسناد و مدارک درخواستی به مأموران مالیاتی (بموجب ماده 26) : در مواردی که مأموران ذی ربط سازمان امور مالیاتی کشور جهت رسیدگی به اظهارنامه یا بررسی میزان معاملات به مؤدیان مراجعه و دفاتر و اسناد مدارک آنان را درخواست نمایند، مؤدیان و خریداران مکلف به ارائه دفاتر و اسناد و مدارک درخواستی حسب مورد می‌باشند و در صورت عدم ارائه دفاتر و اسناد و مدارک مورد نیاز، متخلف مشمول جریمه مقرر در ماده (22) این قانون محسوب گردیده و مالیات متعلق به موجب دستورالعملی که سازمان امور مالیاتی کشور تعیین می‌کند، به صورت علی‌الرأس تشخیص داده و مطالبه و وصول خواهد شد.

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

9- جرائم عدم انجام تکالیف و یا تخلف از مقررات قانونی (به موجب ماده 22 و 23) -
مؤدیان مالیاتی در صورت انجام ندادن تکالیف مقرر در این قانون و یا در صورت تخلف
از مقررات این قانون، علاوه بر پرداخت مالیات متعلق و جریمه تأخیر، مشمول جریمه‌ای
به شرح زیر خواهند بود:

1- عدم ثبت نام مؤدیان در مهلت مقرر معادل (75%) مالیات متعلق تا تاریخ
ثبت نام یا شناسایی حسب مورد؛

2- عدم صدور صورتجلسات معادل يك برابر مالیات متعلق؛

3- عدم درج صحیح قیمت در صورت حساب معادل يك برابر مابه‌التفاوت مالیات

متعلق؛

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

4- عدم درج و تکمیل اطلاعات صورتحساب طبق نمونه اعلام شده معادل (25%)

مالیات متعلق؛

5 - عدم تسلیم اظهارنامه از تاریخ ثبت‌نام یا شناسایی به بعد حسب مورد، معادل

(50%) مالیات متعلق؛

6- عدم ارائه دفاتر یا اسناد و مدارک حسب مورد معادل (25%) مالیات متعلق.

ماده 23- تأخیر در پرداخت مالیاتهای موضوع این قانون در مواعد مقرر، موجب تعلق

جریمه‌ای به میزان (2%) در ماه، نسبت به مالیات پرداخت نشده و مدت تأخیر خواهد بود

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

10- اعتراض به اوراق مطالبه مالیات در موعد مقرر در قانون مالیات بر ارزش افزوده 0 به موجب ماده 29- در مواردی که اوراق مطالبه مالیات یا برگه استرداد مالیات اضافه پرداختی به مؤدی ابلاغ می‌شود، در صورتی که مؤدی معترض باشد، می‌تواند ظرف بیست روز پس از ابلاغ اوراق یاد شده اعتراض کتبی خود را به اداره امور مالیاتی مربوط برای رفع اختلاف تسلیم نماید و در صورت رفع اختلافات با مسئولان ذی‌ربط، پرونده مختومه می‌گردد. چنانچه مؤدی در مهلت مذکور کتباً اعتراض ننماید، مبالغ مندرج در اوراق مطالبه مالیات و یا برگه استرداد مالیات اضافه پرداختی به استثناء مواردی که اوراق موضوع این ماده ابلاغ قانونی شده باشد، حسب مورد قطعی محسوب می‌گردد.

نکات مهم در خصوص مالیات بر ارزش افزوده

11- نگهداری دفاتر و صورت حسابها (به موجب ماده 34) مؤدیان مشمول مالیات موضوع این قانون مکلفند از دفاتر، صورتحسابها و سایر فرمهای مربوط، ماشینهای صندوق و یا سایر وسایل و روشهای نگهداری حساب که سازمان امور مالیاتی کشور تعیین می‌کند، استفاده نمایند. مدارك مذکور باید به مدت ده سال بعد از سال مالی مربوط توسط مؤدیان نگهداری و در صورت مراجعه مأموران مالیاتی به آنان ارائه شود.

مقایسه شروع ارزش افزوده در چند کشور

کشور	سال معرفي	نرخ‌هاي اوليه	نسبت درآمد VAT به کل درآمدهاي مالياتي 2001	نسبت درآمد VAT به توليد ناخالص داخلي 2001
کرة جنوبي	1977	13	19/2	4/6
ترکيه	1985	10	20/3	6/5
آرژانتين	1975	20	51/4	6/2
شيلي	1975	20	45	8/5
ونزويلا	1993	10	25	3/2
مراکش	1986	30	22/7	5/6

اشکالات اجرایی مالیات بر ارزش افزوده

به دلیل وسعت مشکلات اجرایی، دولت‌ها در اعمال این نوع از مالیات دچار تردید می‌شوند. اهم این مشکلات عبارتند از:

الف) نحوه برخورد با خرده فروشان (مشاغل جزء)

ب) چگونگی برخورد در خصوص مواد غذایی کشاورزی

ج) نحوه عمل در مورد کالاهای سرمایه‌ای

د) مشکلات وصول مالیات از خدمات (نظیر بانک‌ها و بیمه)

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

اصلاح ساختار نظام مالیاتی با وجود مشکلات کنونی ضروری به نظر می‌رسد و هر قدر اجرای این قانون عقب بیفتد آهنگ پیشرفت اقتصادی کشور و تحقق برنامه‌های توسعه و اهداف سند چشم‌انداز به تأخیر می‌افتد.

بدیهی است برنامه‌ریزی برای اجرای موفقیت‌آمیز مالیات بر ارزش افزوده به شناخت کامل و همه جانبه ساختار مالیاتی و عملکرد آن و نحوه تأثیرگذاری مالیات جدید بر سایر بخش‌های اقتصادی کشور نیاز دارد.

با توجه به تجربه کشورهای دیگر در زمینه مالیات بر ارزش افزوده، این نوع مالیات با مزایایی از قبیل پایه مالیاتی گسترده، منبع درآمدی منعطف و با ثبات، تشویق سرمایه‌گذاری و ... می‌تواند راهگشا باشد اما برای اجرای موفقیت‌آمیز این طرح ترویج فرهنگ مالیاتی ضروری به نظر می‌آید.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

مالیات بر ارزش افزوده نظامی نوین است که ممکن است منجر به ایجاد آثار روانی و نگرانی‌هایی در میان مردم و فعالان اقتصادی شود بنابراین باید سعی گردد با اطلاع رسانی و فرهنگ‌سازی تنش‌های اولیه این طرح کاهش یابد. اجرای موفقیت‌آمیز مالیات بر ارزش افزوده منوط به ثبت کامل و به موقع کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی است که مشمول مالیات خواهند بود.

همچنین رسیدگی به وضعیت مؤدیان جز با کامپیوتری کردن امور و آموزش کادر مالیاتی و یکپارچه‌سازی اطلاعات امکان پذیر نمی‌باشد. چون اجرای این طرح در سطح خرده‌فروشی به راحتی ممکن نیست بنابراین سعی گردد در مراحل اولیه طرح بخش خرده‌فروشی از معافیت‌های بیشتری برخوردار شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

اجرای طرح مالیات بر ارزش افزوده بهتر است در زمانی اجرا شود که اقتصاد کشور از آرامش و ثبات نسبی قیمت‌ها برخوردار باشد. بنابراین ارتقای کیفیت نظام مالیاتی کشور، تلاش برای رضایتمندی شهروندان، جلب اعتماد عمومی و تکریم مؤدیان، استفاده از فناوری‌های نوین و تسهیل خدمات‌رسانی به مردم، افزایش دسترسی مؤدیان به مراکز و حوزه‌های مالیاتی و تشکیل یک گروه اجرایی برای تعیین اولویت‌ها، بررسی مسائل و موضوعات مرتبط با نحوه اجرا، روش‌های اجرایی و عملیاتی و جنبه‌های حقوقی از مهمترین موضوعاتی است که سازمان امور مالیاتی باید به آن توجه ویژه داشته باشد.

چکیده :

بحث مالیات بر ارزش افزوده در دهه‌های اخیر مورد استقبال بیش از 140 کشور جهان قرار گرفته است. این مالیات، از ارزش افزوده بنگاه‌ها در مراحل مختلف تولید و توزیع، دریافت می‌شود و دارای مزایای متعددی، از جمله پایین بودن نرخ مالیاتی، کاهش انگیزه فرار مالیاتی، خنثی بودن در برابر متغیرهای اقتصادی و منبع مطمئنی برای کسب درآمد برای دولت و اصلاح ساختار نظام مالیاتی است. قابلیت انعطاف‌پذیری مالیات بر ارزش افزوده بسیار زیاد است و می‌تواند در هر نظام اقتصادی به کار گرفته شود. اگر چه برخی انتقادات، از جمله خاصیت تنازلی و تورمی بودن، به این مالیات وارد است، اما می‌توان ساختار آن را به نحوی طراحی کرد که آثار منفی آن به حداقل برسد و به اصلاح نظام مالیاتی کمک کند. نکته مهمی که لازم است در طراحی مدنظر قرار گیرد، ساختار نرخ معافیت برای تعدیل اثر تنازلی این مالیات است.

منابع :

- 1- کميجاني ، اکبرو آقايي، محمد: " مباني نظري ماليات بر ارزش افزوده و مزايای ان در راستاي اصلاح نظام مالياتي "، پژوهشنامه اقتصادي، پائيز 1380
- 2- جمشيد ، پژوهان، : " بررسي تبعات اقتصادي ماليات بر ارزش افزوده در اقتصاد ايران"، پژوهشنامه اقتصادي، ارديبهشت، 1380
- 3- قانون ماليات بر ارزش افزوده
- 4- معافيت در ماليات بر ارزش افزوده – فرهاد طهماسبی
- 5- پاسخ به ابهامات ماليات بر ارزش افزوده – فرهاد طهماسبی – دنياي اقتصاد

باتشکرازا استاد محترم

و

دوستان گرامی

پایان